І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь ...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. Ч. 155. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 20-го СЕРПНЯ 1964 10 ЦЕНТІВ 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, AUGUST 20, 1964 No. 155. VOL. LXXI

ДЖАНСОН РАДИТИМЕ З ДЕМОКРАТИЧНИМИ ГУБЕРНАТОРАМИ

БІЛЬШІСТЮ ТРЬОХ ГОЛОСІВ СЕНАТ ВИКЛЮЧИВ МОЖЛИВІСТЬ ВІДБУВАННЯ В ЦЬОМУ РОЦІ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ ДЕБАТ МІЖ КАНДИДАТАМИ НА ПРЕЗИДЕНТА

Вашингтон. — Вівтіркова пресова конференція президента Джансона була присвячена здебільша справам зв'язаним з конвенцією Демократичної партії, що почнеться в понеділок 24-го серпня і що її 103-членна плятформова комісія вже почала діяти, переслухуючи представників уряду і громадянства. Найважливішою із заторкнених Президентом справ було його повідомлення, що безпосередньо перед конвенцією в суботу 22 серпня він відбуде в Білому Домі нараду з демократичними губернаторами. Під час цієї наради, що триватиме ціле пообіддя і закінчиться спільним прийняттям уночі, будуть обговорені з губернаторами важливі проблеми оборони країни і космічної програми, як також питання координації діяльности федерального та стейтових урядів, зокрема в таких ділянках, як освіта й виховання та здоровна програма. Водночас із цим президент Джансон задумує поінформувати губернаторів про капіталові інвестиції федерального уряду в господарську і культурну розбудову окремих стейтів. Президент Джансон запросив до Білого Дому на цей день 34 демократичних губернаторів, заявляючи, що він користає з нагоди, що вони їдуть на конвенцію Демократичної партії і підкреслюючи, що так же само він запросив був до Білого Дому республіканських губернаторів, які недавно також відбували свою нараду, але які, як ствердив Президент, не мали можливости прибути на його запросини. В дальшому тягу пресової конференції президент Джансон сповістив, що він виїде до Атлантик Ситі і візьме участь в демократичній конвенції аж у її кінцевому дні — в четвр 27-го серпня, —з начинть в той час, коли він — після прийняття номінації на Президента — мав би виголосити свою промову. Цього ж самого дня — після пресової конференції — президент Джансон відбув у Білому Домі одногодинну зустріч із сенатором Гюбертом Г. Гофмрі з Міннесоти, що його вважають кандидатом на віце - президента. Після зустрічі президент Джансон і сенатор Гомфрі заперечили рішуче, начебто темою їх розмови була справа кандидатури на віце - президента.

Під час вівтіркового засідання Сенату була дискутована широко справа евентуальних виборчих телевізійних дебат між кандидатами на президента. Республіканські сенатори виступили були з компромісовою пропозицією, щоб скасувати постанову Федерального Акту Комунікацій про рівний час для кандидатів обох сторін. 44 голосами проти 41, значить більшістю трьох голосів, Сенат відкинув цю пропозицію, ударемнюючи в цей спосіб можливість відбування телевізійних дебат між теперішніми кандидатами на президента Линдоном Джансоном і Беррі Голдвотером — так, як це було в 1960-му році, коли на телевізії виступали одночасно і Джан Ф. Кенеді і Ричард М. Ніксон. Після голосування республіканські сенатори обвинувачували демократичних в тому, що вони відкинули пропозицію республіканців на вимогу „вищих чинників", значить, президента Джансона.

ПРЕЗИДЕНТ ДЖАНСОН І УРЯД РІШУЧО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАКОН ПРО ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА

Йосип Лисогір взяв участь у перших нарадах оформленого в Білому Домі Крайового Громадянського Комітету для здійснення закону

Вашингтон. — У вівторок, 18-го серпня, тут у Білому Домі відбулися перші наради покликаного през. Джансоном окремого Крайового Громадянського Комітету для Громадянських Відносин, до участи в якому Президент запросив найвидатніших репрезентантів поодиноких ділянок громадсько-суспільного життя з цілої країни, між ними й головного предсідника Українського Народного Союзу п. Йосипа Лисогора, який взяв участь у цих нарадах, разом із 450 іншими запрошеними до цього Комітету репрезентантами церковного, виховного, промислового, робітничого та інших ділянок життя. Промовляючи на цьому першому зібранні покликаного ним Комітету для допомоги в здійснюванні схваленого недавно Конгресом закону про громадянські права, президент Джансон твердив, що треба нарешті перестати спекуляції про те, кому цей закон допоможе, а кому пошкодить, бо негування закону та виступи проти нього можуть тільки усім пошкодити. „Проблемою, що стоїть перед країною — говорив Президент — є не те, як в найближчих виборах голосуватимуть громадяни негритянського і білого походження, але як нам працювати разом, щоб мати успіх у сотні майбутніх виборів". Аналізуючи теперішню ситуацію в ділянці громадянських прав, президент Джансон твердив, що або ми керуватимемо тією проблемою, яка стоїть перед нами, або проблема керуватиме нами. Президент висловив переконання, що від розв'язки расової проблеми в Америці залежить не тільки її власний добробут і мир, але й багато дечого в широкому світі. Тому він зі своїм урядом твердо рішені перевести в життя схвалений закон не під кутом цьогорічних виборів, але під кутом найкращих інтересів країни та загального добра народу.

Покликана законом до життя Служба про громадянські Відносини, яку очолює секретар торгівлі Ліррй Коллінс, та наименований тепер Президентом Крайовий Громадянський Комітет повинні і можуть відіграти рішальну ролю в здійсненні закону — твердив Президент. У нарадах в Білому Домі взяли участь, крім президента Джансона, інші члени уряду, включно з генеральним прокуратором Робертом Кеннеді, секретарем торгівлі Ліросм Коллінсом та іншими. Головою Громадянського Комітету наіменував Президент відомого із своїх багатьох дипломатичних місій Нюйоркського адвоката Артура Діна. В склад Комітету входять багато відомих в країні і поза нею осіб, включно з трьома епископами, президентами Гарвадського і Єйльського університетів, найвищими репрезентантами індустріяльного, бизнесового й робітничого світу. Йосип Лисогір одинокий з громадян українського роду, що був запрошений та бере участь у цьому Комітеті. Перші наради цього Комітету в Білому Домі широко описує і коментує вся американська преса.

У 50-ЛІТТЯ ЛЕҐІОНУ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

ЗАКЛИК КРАПОВОГО ЮВІЛЕЙНОГО КОМІТЕТУ

У цьому, 1964 році, із 150-річчям з дня народження Великого Сина України, Тараса Шевченка, збігається ще друга, всеукраїнського значення вікопомна подія — 50-річчя збройного виступу Українських Січових Стрільців на боротьбу проти одвічного ворога — Москви. Обидві ці річниці тісно між собою пов'язані. Новітня військова формація УСС-ів постала під переможним впливом вогненного слова, національних і революційних ідей Шевченка,виросла з найгарячішого його бажання, з його потрясаючих своєю глибиною молитов, з яких одна кінчиться могутнім акордом: „Встань же, Боже, поможи нам стать на ката знову!" УСУСУС'и були вірними його послідовниками і геройськими виконавцями безсмертного „Заповіту" нашого генія.

Своїм виступом на бій проти Москви патріотична молодь Західньої України завершила той розвиток українського визвольного руху, що, після ліквідації царською Московщиною Гетьманщини, точився підземною течією майже ціле 19 сторіччя, то випливаючи з під землі бурхливим потоком, то знову, стлумлений ворожою насилою, зникаючи від стороннього ока десь у підземелля.

Годі тут переказувати історію українських визвольних змагань на сході і заході широкої Української Землі. Кирило-методіївці в Києві і українська Трійця у Львові. Українські „громади" на Наддніпрянщині й Наддністрянщині. Шевченко і Франко і пробудження з національного й політичного летаргу по обох сторонах „історичної прірви". РУП на сході і „Молода Україна" на заході. Врешті, з вибухом першої світової війни, виступ УСУСУС'ів,підготований вже за кілька років перед тим Січами, Соколами та юнацькими напіввійськовими гуртками.

Це був вицвіт дотогочасних змагань по обох боках тієї межі, що нею нас розмежували чужі. Українські Січові Стрільці подали руки леґендарним лицарям Гетьманщини і воякам Княжої України. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ПІШЛА ВІД ТОГО ЧАСУ ІНШИМ ШЛЯХОМ. Мирний культурницький шлях боротьби за місцеві здобутки, за можливість співжиття в кордонах чужого „отечества", російського чи австрійського, уступив місце шляхові збройної боротьби за власну державу, за вільну і незалежну Соборну Україну, що її провіщали наші національні співці-пророки з безсмертним Тарасом на чолі, що про неї нагадував

Закінчення на стор. 3-ій

КРАЇНИ НАТО ГОТОВІ ДОПОМОГТИ ПІВД. В'ЄТНАМОВІ

Париж. — Генрі Кебот Ладж, недавній американський амбасадор в Південному В'єтнамі, який — як республіканець — зрікся того становища у зв'язку з передвиборчою ситуацією в Америці, заявив на пресовій конференції після своєї доповіді на тайному засіданні Постійної Ради НАТО, що — вірогідно — деякі европейські держави поспішать з допомогою Південному В'єтнамові в боротьбі проти комуністичних партизанів. Генрі Кебот Ладж перебуває тепер в Західній Европі у місії від президента Джансона, щоб з'ясувати американським союзникам з НАТО політику ЗДА у Південній Азії. Ладж заявив, що річ іде не про допомогу від НАТО, як військово - політичного західнього бльоку, а від окремих його членських держав, при чому не мається на увазі допомогу військову, а в різних інших видах: висланням до Південного В'єтнаму лікарів, ліків, харчів, спеціялістів різних ділянок, товарів і т. п. Ладж відмовився назвати конкретно, котрі саме держави обіцяли допомогу, але відомо, що дотепер, крім ЗДА, чотири членські країни НАТО зголосили свою готовість: Британія, Західня Німеччина, Італія і Канада. З-поза европейських країн Австралія до Південного В'єтнаму гурт своїх старшин для допомоги у військовому вишколюванні в'єтнамців. Ладж заявив, що ЗДА бажають собі, так само, як Франція, політичної розв'язки південно - азійської та зокрема в'єтнамської проблеми, але вона мусить базуватися на безпеці в Південному В'єтнамі, а тієї безпеки не можна осягнути інакше, як тільки військовими засобами. ЗДА — відповів Ладж на запит журналістів — також сприяють ідеї щодо скликання нової 14-членної міжнародної конференції в справі В'єтнаму і Ляосу, але спершу Комуністичний Китай і Південний В'єтнам, які мають бути учасниками такої конференції, мусять припинити свою активну допомогу південно - в'єтнамським партизанам. Ладж переводив цю пресову конференцію у Парижі французькою мовою.

Тим часом в Південному В'єтнамі скінчилася триденна битва в дельті Меконґу. За первісними вістками комуністи завдали державному війську великих втрат, але дальші вістки ствердили, що заатаковані три укріплені села відперли атаки поважних комуністичних сил та що наспілі з допомогою державні вояки, підтримувані американським летунством, вбили кругло 280 комуністичних партизанів. — У Вашинґтоні заступник секретаря оборони Сайрус Венс і голова шефів об'єднаних штабів ген. Ірл Вілер звітували про воєнну і політичну ситуацію у Південному В'єтнамі на Військовій Комісії Палати Репрезентантів, підтвердивши ще раз рішення Уряду всебічно помагати урядові ген. Хана у Південному В'єтнамі.

Секретар скарбниці пропонує редукцію акцизних податків

Вашингтон. — Під час вівтіркових нарад комісії плятформи Демократичної конвенції, що відбувається тут від понеділка 17-го серпня, виступав із своїми зізнаннями секретар скарбниці Даґлес Діллон, з'ясовуючи напрямні фінансової політики уряду. Обговорюючи проблему податків, Діллон заявив, що існуючі тепер акцизні податки не відповідають уже колишнім своїм завданням і є тільки надокучливими труднощами і для платників податків і для федерального уряду. Тому теж в найближчому році була б уже пора для ревізії справи акцизного оподаткування та скасування або редукції деяких його родів. Акцизне оподаткування стосується різних категорій товарів і продуктів. Найзвичайніші з них це податки від роздрібного продажу таких продуктів, як косметики, футра, подорожні торби, алькогольні і тютюнові вироби, телевізійні апарати, авта.

Демократи стоять перед можливістю бойкоту виборців Півдня

Вашингтон. — В добре поінформованих колах Демократичної партії, зокрема в Крайовій Демократичній Комісії, передбачають, що коли складена переважно з негрів Демократична партія Свободи із стейту Міссісіпі обмежить місця на Конвенції демократів у Атлантик Ситі, тоді більшість демократів із стейтів Півдня взагалі покинуть ту Конвенцію. Тим часом, речник Партії Свободи повідомив, що вони й далі будуть добиватися місць на Конвенції в Атлантик Ситі, хіба що президент Джансон скаже їм припинити ті змагання. Губернатор Д. Конелі з Тексасу вже заявив, що демократи з Півдня покинуть Конвенцію Демократичної Партії, якщо на ній не знайдеться місця для звичайних представників Півдня, тобто білих делегатів. Від Партії Свободи мали б прибути до Атлантик Ситі 68 делегатів. Президент Линдон Б. Джансон покищо не зайняв ніякого становища до тієї проблеми.

Пейпінґ домагається „кари" для ЗДА за бомбардування Північного В'єтнаму

Гонг Конг.— Комуноки тайський міністер закордонних справ маршал Чен-І назвав „обманом" американське становище, начеб справа бомбардування північно-в'єтнамських влаштувань в затоці Тонкіну була „закрита". Названий речник Комуністичного Китаю заявив, що ця справа далеко ще не закінчена, бо Америка мусить „заплатити свій довг крови".

Він лаявся проти ЗДА, як проти „аґресора" і твердив, що саме те американське бомбардування дало „право" Північному В'єтнамові боротися проти Америки з допомогою „всіх миролюбних країн". Він назвав президента Джансона „гіршим за Джана Фостера Доллеса", бо тамтой, мовляв, тільки погрожував „берегом війни", а Джансон переніс війну на північно-в'єтнамську територію. —Президент Джансон — казав той комуно-китайський міністер — суперничає з сенатором Голдвотером у войовничості. — Маршал Чен-І виголосив довгу промову на цю тему з лайками проти Америки на бенкеті в індонезійській амбасаді у Пейпінґу з нагоди свята незалежности Індонезії. Західні дипломати вважають той виступ комуно-китайського ватажка пропаґандивним маневром, зробленим з уваги на північно-в'єтнамських та інших південно-азійських комуністів.

У Конґо згинули два представники Об'єднаних Націй

Леопольдвіль. — Офіційно повідомлено, що два представники Об'єднаних Націй в Конґо, керівник станиці Міжнародної Організації Праці в конґолійській провінції Ківу, Жан Плік, і репрезентант Високого Комісаря в ОН для справ втікачів Франсуа Преціозі. Обидва вони — французи. Вони згинули, коли поїхали автом до одного з таборів втікачів із племени Ватузі в провінції Ківу, які сприяють комуністичним партизанам. Про вбивство тих працівників Об'єднаних Націй повідомив їхній шофер, африканець, якого збунтовані втікачі також побили. Перебуваючий у тому часі в Конґо асистент державного секретаря для африканських справ Дж. Меннен Вільямс заявив, що Америка, співчуваючи і сприяючи заходам конґолійського уряду, щоб дістати допомогу від кількох африканських держав в боротьбі проти комуністичних партизанів, мабуть покрила б кошти такої африканської допомоги. Однак покищо ніодна з 5-ох держав, до яких звернувся прем'єр Мойсе Чомбе — Сенеґаль, Ліберія, Ніґерія, Етіопія і Малягасі — не відповіли. Заступник державного секретаря Аверелл Гарриман, промовляючи у Вашингтоні в минулий вівторок на міжнародній конференції „Африки, що говорить по-французьки", звернув увагу на участь комуно - китайських амбасад з двох сусідніх із Конґо африканських країн в керуванні і фінансуванні партизанським рухом в Конґо.

У Проєкті Мобілізації для Молоді працюють колишні члени компартії та їхні симпатики

Ню Йорк. — „Ню Йорк Таймс" з 19 серпня повідомив за звітом Федерального Бюра Інвестиґації, що в правлінні Проєкту Мобілізації для Молоді, у Ню Йорку, працює 9 осіб, які були членами компартії в 1930-40 роках. Інший нюйоркський щоденник „Дейлі Нюз", подав того ж дня кількість лівих у тій організації, започаткований Кеннеді й підтримуваній Джансоном, аж на 45 осіб. Не даремно ця справа стане однією з важливих точок передвиборчої кампанії. Той проєкт, скерований на боротьбу з злочинством серед молоді, коштуватиме майже $13 мільйонів платникам податків. Конґресмен Вілліям Міллер, кандидат на віце-президента від Республіканської партії, уже заявив, що викрита інфільтрація комуністів і лівих, себто їх прибічників, у організації, створеній для молоді — буде предметом передвиборчих заходів республіканців, яких обвинувачують в „екстремізмі". Він обвинуватив Демократичну урядуючу партію в екстремізмі лівого порядку. Федеральне Бюро Інвестиґації заявило, що воно не одержало жадного наказу щоб викинути геть лівих чи колишніх членів компартії з тієї організації для боротьби з злочинністю серед молоді. Вислід перевірки того Бюра був відомий ще в квітні, але тоді з офісу Генерального Прокуратора Р. Кеннеді повідомили, що нібито немає причини „для аларму".

Мистець Петро Андрусів виконуватиме обов'язки голови ОМУА

Ню Йорк. — (БП) — Дня 15 серпня ц. р. в Ню Йорку відбулися чергові збори Головної Управи Об'єднання Мистців Українців в Америці на яких розглянено ряд важливих організаційних справ пов'язаних з мистецьким життям нашої громади на еміграції. Одною з них було устійнення головства ОМУА після несподіваної смерти Голови ОМУА скульптора Сергія Литвиненка. На підставі „Статуту ОМУА" головство об'єднання перебрав до кінця біжучого ділового року, тобто до січня 1965 року, перший заступник голови мистець Петро Андрусів з Філядельфії. Осідком Голов. Управи ОМУА надалі залишається Ню Йорк і Голов. Управа проватитиме заплановану раніше працю у такому складі: П. Андрусів — голова, А. Малюца і Б. Певний — заступники голови, при чому останній також виконуватиме обов'язки організаційного референта, Б. Титла та Р. Пачовський — секретарі, С. Гординський — референт зовнішніх зв'язків, І. Паливода: скарбник, М. Черешньовський, Л. Кузьма і Н. Сомко члени управи. В склад управи входять також голови відділів ОМУА: П. Меглик — філядельфійського, В. Ласовський — нюйоркського та М. Кушнір — вашинґтонського. Для вшанування пам'яті свого довголітнього голови і видатного українського скульптора Сергія Литвиненка, Головна Управа заплянувала на місяць вересень цього року в Ню Йорку посмертну виставку праць Скульптора. До ділового комітету цієї виставки покликано скульпторів М. Черешньовського і М. Дарагана та мистців А. Малюцу і Б. Певного. Вибрано також комітет для приготування до друку „Монографії" про Литвиненкта в складі: П. Мегик голова і С. Гординський та А. Малюца члени. Чергова, одинадцята, річна виставка праць членів ОМУА і запрошених українських мистців, з підкресленим більше селективним характером, має відбутись в листопаді цього року в Ню Йорку. Об'єднання Мистців Українців в Америці вестиме далі посилену діяльність і закликає усіх мистців - українців до дальшої тісної співпраці для добра мистецтва й української спільноти.

Українського мистця Б. Крюкова відзначено в Арґентині за ілюстрації до „Дон Кіхота"

Буенос Айрес (сдо). — 22-го липня ц. р. в ґалерії „Веляскес" у Буенос Айресі відбувся акт вручення нагород за найкращі ілюстрації до книжки „Дон Кіхот" Сервантеса, що її найновіше видання випускає видавництво „Кодекс". При роздачі нагород були присутні амбасадор Еспанії Хозе М. Альфаро Полянко, культурний аташе амбасади Високопреосвященний Сеґуро, мистці - малярі, письменники, представники уряду та інші. Одною з визначних найкращихп рацьбула картина українського артиста - маляра Бориса Крюкова, який дістав винагороду з рук амбасадора Еспанії. На цій важливій для українського культурного життя в Арґентині події були присутні: голова УЦР д-р І. Іваницький, секретар Представництва УНРади в Арґентині О. Яхно та представники інших українських організацій.

● **Американські чинники** в Сайґоні, столиці Південного В'єтнаму, висловилися проти того, щоб пропонувати комуністичним партизанам викуп за схопленого на шляху керівника допомогової місії Джозефа Ґранджера. Американські чинники висловили острах, що таким чином створено б дуже небезпечний прецедент, який тільки заохотив би комуністів до схоплювання цивільних осіб.

Франція приготовляє конференцію трьох розсварених ляоських таборів

Вієнціян.— Французький амбасадор Пієр Мілле поїхав до головної кватири комуністичних військ в Ляосі і там нараджувався довго з лідером ляоських комуністів князем Суфановонґом, у зв'язку з скликаною на 24 серпня ц. р. конференцією у Парижі трьох розсварених Ляоських таборів: правого, невтрального і комуністичного. Ляоські комуністи погодилися на Париж, як на місце такої конференції, з уваги на становище президента де Ґолля, який вважає, що не тільки Ляос, але й В'єтнам, і ввесь Південь Азії повинні бути „невтральними". Успіх цієї паризької конференції залежить від того, чи ляоські комуністи погодяться на те, щоб визнати уряд прем'єра Суванни Фуми, вернутися до його коаліційного уряду та щоб комуністичні війська завернули на позиції з-перед останньої їх весняної офенсиви. Тому, що комуністи ніколи не звикли звертати ні п'яді землі, що її здобули, то західні чинники не ворожать успіху на Паризькій підготовити нову 14-членну конференції, ціллю якої є конференцію членських держав Женевської конференції з 1962 року, яка визнала була невтральний і коаліційний уряд Суванни Фуми.

Живий „Лис Микита" на Союзівці представляє своїх авторів і виконавців

Група авторів і виконавців Живого „Лиса Микити", що буде виведений в суботу 22-го серпня ц. р. на Союзівці в програмі мистецько - розвагового вечора, у карикатурі Еко: в горішньому ряді, зліва направо: маестро Ів. Задорожний, Ікер, Микола Понеділок. У долішньому: Бабай-Нижанківський, Квітка Стецюк, гол. ред. „Лиса Микити" Еко-Козак і інші.

В АМЕРИЦІ

● **У Ґрінвуді, в стейті Міссісіпі,** невідомі люди поранили пострілами з пістолів двох негрів, спалили негритянські хрести, побили палицями білих працівників громадянських прав та обстріляли авто під час расового заворушення вночі. Заворушення відбулися і в Джаксоні.

● **Смерть американського пілота в Південному В'єтнамі** лейтенанта МекНіла в минулому тижні врятувала багатьох летунів. Комуністичні партизани, як виявилось згодом, мали на терені, куди летіли 96 американських гелікоптерів з південно - в'єтнамськими вояками, десятки замаскованих становищ протилетунської артилерії. Гаролд МекНіл летів в одному з найперших гелікоптерів. Поцілення його машини спонукало американське командування негайно скерувати гелікоптери за три милі вбік і там приземлитись.

У СВІТІ

● **Папа Павло VI** призначив Жозефа Малюлю, конґолійського духовника, на архиєпископа Леопольдвілю в Конґо. Дотеперішнього тамошнього архиєпископа, бельгійця, перенесено, надавши йому почесний титул архиєпископа Нумідії.

● **Коли після 3-річної окупації комуністичних партизанів** до південно - в'єтнамського села Бан Тієнґ прийшли вояки державного війська — мешканці села прийняли їх навколішках із місцевим овочевим напитком та скромними харчами. Вони скаржились на комуністичний режим, що ставився до місцевих селян, як до невольничих робітників і казав даром прохарчовувати партизанів.

● **Окрема західньо - німецька установа** в рамцях Червоного Хреста займається розшукуванням безслідно загинулих під час останньої світової війни німців. Коло 288.000 випадків з'ясовано, але все ще є 1,200.-000 німецьких вояків, які записані, що вони зникли без сліду". Коло 50 випадків щоденно „ліквідується". З кожним місяцем і роком щораз трудніше переводити ці розшуки.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Основа політики

Наради Комісії Плятформи, що попереджають конвенцію Демократичної партії, що почнеться в понеділок 24-го цього місяця, слушно розпочались переслухуванням відповідальних представників Уряду з ділянок закордонної політики і війська. В нинішні трудні й загрозливі часи навіть найважливіші справи внутрішньокрайового характеру мусять бліднути в порівнянні з проблемами світового маштабу і проблемою ґарантування безпеки країни проти актуального грізного ворога. Справедливо також пов'язано проблеми закордонної політики й війська, бо ці дві ділянки нерозривно між собою пов'язані. Від ступня збройної підготови будь-якої держави завжди залежали успіхи чи невдачі її закордонної політики, її міжнародна роля, її політична сила і повага.

Про закордонну політику Америки зізнавали на згаданій Комісії Плятформи державний секретар Дін Раск і амбасадор в Об'єднаних Націях Адлей Стівенсон. Хоч ні один із них ні разу не назвав на ім'я республіканського кандидата на президента, сенатора Беррі Голдвотера, проте їхні заяви було прозорим спростовуванням закидів, що їх робив Голдвотер на адресу закордонної політики ЗДА і на адресу Об'єднаних Націй. Боронячись, водночас вони наче й атакували Голдвотера та плятформу, прийняту на республіканській конвенції. Провідною думкою в заяві Діна Раска була потреба розсудливої політики, наставленої на збереження світового миру — з поминенням війни, бо, мовляв, ніхто не може бажати собі миру, базованого на руїнах світу, на трупах і згарищах. Дін Раск намагався підкреслити роблений республіканській конвенції, зокрема сенаторові Голдвотерові, закид, що вони більше займалися проблемою підготови до війни, як мирними способами, щоб війну оминути. Знову ж Адлей Стівенсон оборонял принцип рівности голосів в Об'єднаних Націях, висловивши погляд, що коли змінити цей принцип у користь принципу „чим більша країна, тим більше голосів", тоді комуністичний бльок в Об'єднаних Націях мав би більше голосів і значення в ОН, аніж має їх тепер.

Але ці заяви, радше характеру діялектичної полеміки, мали куди менше значення, як виступ секретаря оборони Роберта МекНамари. Фактами, цифрами й датами він доказував безпідставність закидів, нібито Уряд в будь-якій мірі нехтує проблемами збройної підготови країни. Точка за точкою МекНамара переходив різні роди зброї у трьох частинах збройних сил: армії, морській фльоті та летунстві — і з'ясовував їх великий зріст за останні три роки. Зокрема, він звернув увагу не лише на розбудовану велетенську атомово - ракетну зброю, але й збільшену суходільну армію та створення нового роду суходільних сил — так званих спеціяльних військ, вишколюваних для боротьби проти партизанів. МекНамара ствердив, що ЗДА мають достатню силу, щоб знищити одночасно СССР і комуністичний Китай, коли б навіть ядрова війна розпочалася в найгірших для Америки умовинах. А втім, ЗДА — казав МекНамара — мусять оминати атомову війну, яка впродовж першої години принесла б їй самій 100 000 000 убитих.

Свідомість збройної переваги ЗДА — це велика потіха. Але ця перевага, ця величезна могутність збройної сили ЗДА повинна вплинути на підвищення тону американської закордонної політики, на знівечення большевицької засади „що моє — то моє, а що твоє — про це треба говорити". Треба не тільки зупиняти комуністичний наступ, але й звужувати існуючі впливи Москви та Пейпінґу.

„Нельзя!"

У незалежній і суверенній нібито „державі українського народу" — Українській ССР зазнає дискримінації не тільки українська мова. Під постійним тиском нівеляційної, спрямованої на „злиття мов", політики московського комуністичного режиму перебуває також і українське мовознавство, наука про українську мову, про її історичний розвиток.

Після періоду відносно вільного розвитку в двадцятих роках, ця наукова ділянка в тридцятих роках, за Сталіна, перебувала в стані повного занепаду. Тоді зліквідовано всі мовознавчі установи, що існували при Українській Академії Наук чи при окремих університетах, більшість видатних мовознавців репресовано — розстріляно або знищено іншим способом, їхні праці повилучувано з бібліотек і наукового користування. Зокрема гострих репресій зазнала така ділянка мовознавства, як історія української мови.

Після смерти Сталіна українські мовознавці, що залишилися в живих, і вишколені кадри молодих науковців почали несміливо відбудовувати знищене, поширювати — у важких умовах комуністичного тиску — рамці дослідів над мовою, вивчати потрохи і її історію. Появилися також деякі праці з цієї ділянки.

В яких важких і ненормальних обставинах відбувається це пожвавлення в українському мовознавстві, під яким тиском мусять і далі працювати українські мовознавці — яскраво свідчать безупинні атаки московських комісарів від науки на мовознавчі установи в Українській ССР, наклепи і доноси про „буржуазний націоналізм" у працях мовознавців, повсякчасне спрямовування українського мовознавства на позиції т. зв. сучасности.

Характеристичним прикладом такого роду московських атак може бути й черговий напад московських „Ізвєстій" на українських мовознавців і їхні праці з історії української мови. В рецензії, надрукованій п. н. „Что значит бить баклуши?" в „Ізвєстіях" з 29-го липня цього року, якийсь А. Моторний з Кіровограду, громить редакцію і авторів XXXIII тому „Наукових записок" Київського Державного Педагогічного Інституту за опубліковані в цьому томі мовознавчі праці. Зазнали розгрому в цій рецензії м. і. мовознавці В. Парасунько за розвідку „До питання про походження вислову „байдики бити", В. Рінберг за працю „Із спостережень над первісними сполучниками в ланцюгових конструкціях староруської мови", В. Лобода за працю „Сполучникові способи зв'язку підрядних додаткових речень з головними в літопису С. Величка", П. Бойчук за дослідження „Книги актів Житомирського міського управління за 1582-1588 роки". „Мовознавці, що працюють у педагогічних вузах, можуть і повинні займатися наукою, — стверджується у висновку цієї погромницької рецензії. — Але чому вони звертаються за темами до своїх праць тільки в минуле, тільки в історію?" Подавши такий донос на авторів „Наукових записок" Київського Педагогічного Інституту, „Ізвєстія" не обмежуються цим. Вони доводять до відома „відповідних чинників", що такі ж недозволені теми трапляються і в „Наукових записках" інших українських інститутів, в яких „також можна знайти 16 сторіччя, але немає сучасности", як, наприклад, у статті про мову полтавських гончарів 16 стол. „В науці не сміє бути місця для бур'янів і пустоцвіту, — ніде їм не повинно бути місця!" — погрожується в кінці рецензії. Коротко і ясно: усім можуть займатися українські мовознавці, тільки не сміють досліджувати історії рідної, української мови!

НЕВИГОЛОШЕНА ПРОМОВА

(Швайцарський письменник на святкуванні 150-ліття Тараса Шевченка у Києві)

У тижневику „Швайцер Ілюстрірте Цайтунг" з 13-го липня ц. р. появився репортаж п. з. „Промова, якої не виголошено".

Визначний швайцарський письменник Фрідріх Дірренматт на запрошення ЮНЕСКО брав участь у святкуванні 150-ліття Т. Шевченка у Києві, а після того, на запрошення Спілки Совєтських Письменників, відбув подорож по СССР від Ленінграду аж до Вірменії і про свої враження розповів співробітникові названого журналу — П. Віршові. З незрозумілих причин і редакція журналу, і його співробітник П. Вірш, і сам Дірренматт увесь час вживають терміну „Росія", „русский", навіть „Тарас Грігор'євіч" це у них „русский поет". Та все таки думки Дірренматта, головно промова на Шевченківському святі, якої не дали йому виголосити, такі цікаві, що варто з ними запізнати наших читачів. Тому даймо слово самому письменникові.

„Подорож по Росії жахливо тяжка, і людині, яка не вживає горілки, не слід її дораджувати. Росіяни не мають „каділляків", але бенкетувати вміють. Щодругий день якесь приватне свято, на яке запрошують чужинців. Якщо взяти до уваги кількість горілки, яку при тій нагоді випивають, то не дивниця, що в СССР бракує збіжжя. Але на вулицях, на кожному розі можна дістати йогурт, мінеральну воду і знаменитий чай.

З росіянами легко заприязнитися; вони сердечні, веселі й добродушні. Знаменне їхнє лінивство: в кожному росіянинові сидить маленький „князь". Офіційно все вкрите панцером героїчних подвигів. Постійно балакають про вірнопідданство. Телеграми із стереотипними заявами наспівають на всякого роду збори, і їх відчитують під офіційні оплески. Кожний промовець наголошує своє продержавне наставлення, і тому складається враження, що всі люди перебувають під постійною контролею. Могло б видаватися, що всі вони судорожно держаться державної ідеології - релігії, в яку самі не вірять...

Свято Шевченка у Києві відбулося в офіційному стилі. Насамперед, як звичайно, відчитання телеграми Хрущова, опісля промови росіян і закордонних гостей. Величали поета у нескінченних тирадах як генія, героя, предтечу комунізму, запевняли, що Шевченко — коли б ще жив — бачив би свої мрії здійсненими. По сто разів те саме, а про твори поета — ані слова. Мене також запросили виголосити промову. Я сів і писав її при нестерпній гарячі. Рукопис передав — як було договорено — перекладачеві.

Свято тривало. Терпеливо слухав я похвал для поета, ждучи, коли мене покличуть до слова. Але цього не сталося. Було ще записаних десять закордонних промовців, але їх також не покликали. „На жаль, — сказали нам, — часу вже немає, треба держатися пляну". Вибачалися безконечно, але мого настрою це не піднесло. Я задержав рукопис промови у кишені. Ось вона:

„Мої пані, мої панове! Я говорю як представник Швайцарії. Швайцарці це поважні люди, а я пишу комедії. Я промовляю до вас як представник міщанської декаденції. Мої пані і панове, тут усе відбувається поважно. Промови святкові, і — ви це можете зрозуміти, — я, як комедіописець, не почуваюся на місці. Але я вже набрав трохи відваги.

Понад дві тисячі років тому відбувся в Атенах симпозіюм присвячений проблемі любови, на якій закликали комедіописця Аристофана до слова. Зробив це ніхто інший, як мудрець Сократ, і великий комедіописець розповів при тій нагоді першу сюрреалістичну історію. Пані і панове, моє положення має також дещо із сюрреалізму. Я маю говорити вам про поета, творів якого я не знаю, бо не знаю його мови. Тому можу говорити тільки про особовість Шевченка. Називають його генієм. Та з генієм тяжко щось починати, геній десь там, у літературному небі. Геній для мене неясне поняття. Ні, Шевченко для мене щось більше: виразно окреслена людина, виразно окреслена доля, індивід із житсила, жадна влада не могла сила жадна влада не могла прибити, людина, яка терпіла, любила, плакала і сміялася, людина, яку ви любите, бо не була вона вам чужа, а була і є одним з-поміж вас, людина, яку я можу тільки любити, бо ви її любите, а ваша любов до неї переконує мене.

Про Шевченкові твори я можу тільки догадуватися. Чи не робимо ми похибки, якщо з Шевченка чи з Шекспіра, що його також цього року відзначаємо, робимо богів? Робімо з них тільки людей, бо і в літературі не повинно бути культу особи. Шевченко не є найбільший поет з тої простої причини, що поняття найбільшого поета є літературною нісенітницею. Він — правдивий поет, і тому святкуймо його по-справжньому. Не витягаймо з нього фальшивих аксіом, під якими звичайно найлегше ховатися. Він був живою істотою, не теорією. Кого ми любимо, того не можна узагальнювати, бо цим його вб'ємо. Шевченко — один з популярних поетів, популярний, як Ляфонтен для французів.

Я не можу сісти і наказати собі: чоловіче, будь популярний. А втім, шляґери також популярні, але не є ніяким мистецтвом. Ні, Шевченко не є ніякою штучною літературою, він — феномен природи. Дніпра не можна наслідувати. Такі поети є одноразові. Вони повчають нас, повчають передусім критиків. Також Шевченка не тільки любили. Для панівної кляси він був дошкульним, неґативним поетом, але час його оправдав. Як поет належить він до всіх поетів, він є одним з них, він сидить за одним столом з Гомером і Кафкою і як поет подасть руку колись Бехерові і Йонеско.

Ось так я оповідаю сюрреалістичну історію. Література існує не для літератури, вона є сумлінням людства, його документацією. Поодинокі голоси можуть не раз помилятися, можуть бути несправедливими, що ж робити? Це голоси людей, ми маємо їх приймати. Людство віддзеркалюється в літературі, мусить у ній віддзеркалюватися, щоб не осліпнути. Відважмося ж глянути у це дзеркало, не відставляймо його. Не приписуймо мистецтву нічого, тільки слідкуймо за ним. Так звані зорі-нова, ті неуявно далекі, величезні вибухи, що їх недавно відкрили російські й американські астрономи, можуть бути для нашої космічної системи невигідні, так що ж, коли вони існують. Залишім великих покійників такими, як вони є, треба святкувати живого Шевченка, його треба не тільки любити, але й відчувати його твердість і суворість, бо тільки такий, хоч невигідний, він є оборонцем свого народу, своєї держави, а не мертвим пам'ятником".

Це — текст промови Дірренматта, якої не дали йому виголосити, бо у царстві „вільної думки і вільного слова" вона не пасувала „до пляну".

Мою лють, — оповідає Дірренматт, — мав я змогу втишити під час поїздки Дніпром. Чудове переживання! Тільки шкода, що росіяни так жахливо музикальні. Увесь час ревів корабельний голосник на всю силу. На могилі Шевченка, де мало відбутися велике народнє святкування, злучилися в один хор голоси з чотирьох кораблів. Це було романтичне передполудня. Хори, декламації, дівчата у чобітках і кольорових стрічках — зовсім як у Баварії. Коли на поворотній дорозі корабельний голосник знову почав рипіти, я підійшов до чоловіка, що його обслуговував, і сказав: „Я поет. Музика за голосна. Не маю настрою". Він, мабуть, зрозумів мене — і голосник затих.

Далі розповідає Дірренматт про розмови з підсовєтськими людьми, з яких він виніс враження, що комунізм для них — абстрактна ідея, що Сталін — злочинець, який спотворив комунізм, що Китай хоче відібрати від СССР увесь Сибір і т. д. Подивуґідна популярність в СССР — Кеннеді.

О. З.

Мирон Б. Куропась

ДЕ НАША МОЛОДЬ?

(2)

— Прагматичне — „правда" в Північній Америці ступнево перетворюється у те, що „приносить успіх". Чимраз більше всесвітніх вартостей ставиться під знак запиту, головно науковцями так званої „проповідницької громади", що живе в „головній течії" американського мислення. Найкращим прикладом заперечуваної вартости може послужити вірність своїй батьківщині. Двадцять років тому американці й канадійці гинули сотнями тисяч в обороні свого способу життя. Тепер деякі починають сумніватися, чи не краще бути „червоним, як мертвим".

— Колективне — рівнорядність, головно в Америці, ступнево випирає поняття свободи, як „сіне ква нон" демократії. Індивідуалізм втрачає значення, зате воля більшости (що доказують наші вибори) починає бути найвищим арбітром, які вартості ми повинні цінити. У суспільстві, що його деякі соціологи описують „як самітню товпу", найвищою метою є „пристосування", а відмінності, головно етнічної натури, вважаються поза головною течією нашої культури.

Вартості вище описаного, багатого, прагматичного й колективного суспільства формують нашу молодь. Рівночасно на неї, правдоподібно, має вплив і експльозія населення і революція у статевих поняттях, поширювання наших природних багатств, упадок моральних вартостей, зміна ролі жіноцтва та ріст психічних хвороб, легеневого пістряка, хвороб серця та печінки. Це — в додатку до загрози атомової заглади! Чи можна дивуватися після цього, що молоде покоління не виглядає на стабільне? За словами професора Талкота Парсонса, „як характер шаблону американських вартостей, так і характер змінних процесів, які тепер відбуваються в суспільстві, створюють поважні труднощі при особистому пристосуванні одиниці"[2].

Далі нам треба зрозуміти, що, крім соціологічних змін, які впливають на нашу молодь, вона мусить пережити юність — дуже бентежний період життя. „Юність, — пише один психолог, — дуже швидкий розвиток тіла, а рівночасно швидка зміна в емоційному житті, соціяльному розвитку, моральних настановах і інтелектуальних здібностях"[3].

Юність триває приблизно від 13 до 21 року й охоплює період переоцінення попередньо прийнятих вартостей та норм поведінки. Для більшости молодих людей це є період, впродовж якого вони шукають і виявляють найсильніше бажання пізнати суть життя. Цей період відзначається також загальним станом емоційного роздвоєння супроти світу старших. „Емоційне роздвоєння, — пише проф. С. Ейзенштадт, — з одного боку є маніфестом у намаганні молодих людей порозумітися із світом старших і від нього отримати визнання, а з другого воно являється у деяких нахилах наголошувати різниці поміж ними і старшими та протиставлятися різним ролям, які їм накидають старші... Дослідження головних культурних вартостей у їхньому відношенні до дійсности соціяльного світу становить одну з найважливіших проблем підлітків. Таке дослідження може повести в різні напрямки — до цинізму, ідеалістичної ребелії молоді, ухильної ідеології і поведінки або ступневого розвитку зрівноваженої ідентичности"[4].

Третім фактором, з яким мусимо числитися, є величезний поступ, який осягнула Північна Америка майже в усіх ділянках людського життя. Впродовж останніх двадцяти років створено багато нових можливостей, які вимагають кращого приготування. Закінчення середньої школи не вистачає для тих, які хочуть вибиватися вперед. В результаті багато молодих людей не можуть брати на себе обов'язків старшого громадянства аж поки не закінчать студій і не ознайомляться із своєю професією. В більшості випадків шкільні роки, які сягають тепер поза двадцятий рік життя, належать до того періоду, в якому молодь перебуває поза українським середовищем.

[2] Parsons, Talcott, "Youth in the Contex of American Society," **Youth: Change and Challenge**, Erik H. Ericson, ed., Basic Books, N. Y., 1963, p. 101.

[3] Colo, Luella, "Adolescence," **Encyclopedia of Psychology**, Philip Harriman, Ed., Citadel Press, N. Y., 1946, p. 3.

[4] Eisenstadt, N. S., "Archytypal Patterns of Youth," **Youth: Change and Challenge**, op. cit., p. 35.

„Різні бувають туристи"

Перед нами газета „Вільна Україна" — орган львівських обкому КП України і обласної ради депутатів трудящих з 2 серпня ц. р. Це рідкісна гостя, бо цієї газети не можна передплатити за кордоном, вона — „засекречена", дарма що виходить нібито від імени трудящих.

Переглядаємо двосторінкове число. Великими літерами зложені заголовки „Слава працівникам сталевих магістралей", „У боротьбі за велике молоко!"... (виходить, що є й маленьке молоко). Та не стилістика цієї, дуже засміченої русизмами, газети нас цікавить. У вічі впадає інший заголовок: „Різні бувають туристи". Для більшої поваги чи для вияву жалоби — статтю обведено грубими чорними лініями.

„Вільна Україна", ділячи світ по партійній лінії, ділить і туристів, які відвідують УССР, на дві категорії: „прогресивних" і таких, що вміють бачити речі без пропагандивних окулярів, себто — ворогів. До перших у статті зараховано якогось Лучку із ЗДА, у якого „очі засвітились радістю", коли побачив, що діється в колгоспній Україні. Другій групі газета приділює куди більше уваги й місця, обурюючись, що саме її представники очолюють закордонних туристів.

„Вільна Україна" малює портрет пані Віри Шумейко з Ню Йорку — вродливої „світлоокої" українки, яка, народившись у ЗДА, — „про Україну знала лише з оповідань батьків. Можливо, що в цій людині ще й живе любов до рідної землі, — але вона — дитя буржуазного світу". „... Можливо, їй сподобались манери дочки якогось мільйонера із Ню Йорку..." Чому така характеристика? — бо п-і Шумейко не квапилася давати інтерву.

„У Віри Шумейко гідна подруга — Марія Попович. Яка протилежність у виразах обличчя! Марія — сама улесливість, шанобливість"... Але й вона не бажала говорити партапаратчикам про свої враження, мотивучи тим, що вже поспішає в дорогу до ЗДА. Тоді знавці української політичної еміґрації у ЗДА, редактори з „Вільної України" поставили Марії Попович питання руба: „Маріє, а газету „Свобода" ви знаєте?.. Пригадайте екземпляр газети ч. 123 за 1962 рік. Здається, що ви там щось писали"... Пані Попович відповіла гідно, що вона любить український народ, Рідну Землю, але знавець точних дат і чисел „Свободи" просто закидає їй — „лицемірство".

Поруч з ім'ям Марії Попович поставлено ім'я видатної американсько-української діячки, радної міста Дітройту, п-і Марусі Бек, яка „повернувшись з України, усно та друковано, на догоду націоналістичним покидькам і їх господарям оббріхувала український народ". Так трактує підневільна „Вільна Україна" щире слово правди Марусі Бек про колоніяльне становище українського народу. Повернувшись до ЗДА, Марія Попович поділилася враженнями з подорожі по Україні із земляками - українцями в ЗДА. Вона не розповідала байок лучківського типу, а говорила правду. „Вільна Україна" вже так відвикла від слова правди, що з обуренням пише: „А хіба Марія Попович не така, як Маруся Бек? Хіба її слова про „вболівання" за долю українського народу не маска?"...

Б. Гринишин, автор статті „Різні бувають туристи", закінчує ліричним відступом. Мовляв, „чемні туристи", які вже вміють бачити так, як хочеться партапаратчикам в окупованому Львові, — це — „щирі друзі", вони „борються за мир"... Всі інші туристи - українці з-за океану — це „приховані і явні вороги". І тому „Вільна Україна" бажає, аби їм бодай „половою очі засипало"...

„Вільній Україні" побажати б, щоб їй спала полуда з очей і щоб вона справді стала вільною. Тоді й вона інакше заговорила б.

(лш)

М. Л-а

МИХАЙЛО КОЦЮБИНСЬКИЙ

(100-річчя з дня його народження)

(II)

Згадуємо про це тому, що в Михайлівці познайомився він з сестрою пані - матки, Марією Міхневич. Пані - матка Клявдія і Марія були дочками о. Федора Міхневича, який у той час був священиком у селі Дзиґівка. Марія часто приїжджала з Дзиґівки у гості до Мончинських. Залишивши Михайлівку, Коцюбинський переписувався з Марією. З листів видно, що вони не були байдужі одне до одного, а чому не прийшло до одруження, важко сказати. На доказ що Коцюбинський був закоханий у Марію, хай послужить оцей малий уривок його першого (збереженого) листа з 5-го липня 1886 року — писаного з Вінниці:

„Мила, кохана Марусю!
Якби Ви знали, з якою тугою, якою нетерпеливістю я очікував і досі очікую Вас, то Ви хоч трішки пожаліли б мене і приїхали до Винниці, не відкладаючи своєї обіцянки. Мені тяжко без Вас, я хочу бачити Вас, мені — нарешті — треба Вас бачити, щоб сказати те, чого не можу і не хочу висловити в листі. З кожним днем Ви стаєте для мене милішою, дорожчою, ближчою, і хто знає, що буде дальше зі мною, моя хороша, моя дорога Марусю!"

(Переклад з рос. тексту)

Із збережених трьох листів Коцюбинського до Марії Міхневич - два писані по-російськи, третій по-українськи. З них довідуємося дещо й про життя письменника:

„Живеться мені, гріх сказати, щоб добре. Але не скажу, щоб зовсім погано: буває гірше, але рідко. Нудьгував би, коли б не працював серйозно. Вдень діти, яких вчу, а ввечері або політична економія, або історія, над якою думаю попрацювати серйозно (і вже працюю)."

(22 жовтня 1886 р.)

Лекції забирали Коцюбинському 10-12 годин денно. Спочатку було йому важко це витримувати, але згодом „обтерпівся". В третьому листі до Міхневич (з 26 травня 1887 р.) натрапляємо на перші сліди літературної праці Коцюбинського:

„Пам'ятаєте — ще восени розпочав я працю літературну. Схотілося мені збадати стан умислового розвою України в XVII віку.

Лежить тепер моя розпочата праця, а я і не зазирну ні у папери, ні у книжки. Чи я розледащів, чи то літо мені перескажає, чи може цілоденна праця, — сам не знаю. Здається, усе воно вкупі. Часом, у хвилини спокою, відпочинку — якась муза ледача підмовляє мене віршувати.

Посилаю Вам кілька перекладів з чужосторонніх поетів. Як не до вподоби, вибачте"

Праця на тему „Стан умислового розвою України в XVII віку" не збереглася. Небагато збереглося й перекладів, згадуваних у листі, — всього два ліричні вірші Гайне (у двох редакціях). Правда, є ще й інші переклади, але вони відносяться до пізнішого часу.

З особою Марії Міхневич пов'язані два оригінальні віршики Коцюбинського, написані в роках 1886-87, а саме: „Новорічне побажання" і „Марусі М."

Про Марію Міхневич знаємо ще, що в 1887 році переїхала вона до Вінниці, де влаштувалася на працю в кравецькій майстерні. Амбіцією багатьох дівчат тоді було бути самостійними, заробляти собі на прожиток.

Як видно з листів, праці у Коцюбинського в той час було подостатком: і лекції, і літературна робота, і самоосвіта. Над завершенням освіти працював Коцюбинський інтенсивно, бо хотів скласти іспит принаймні на вчителя, якщо вже не вдалося б йому вступити в університет. Такий іспит він склав у 1891 році, після чого переїхав у село Лопатинці, де знайшов працю приватного вчителя: вчив дітей бухгальтера цукроварні Кіндрата Мельника.

Коцюбинський покинув Вінницю внаслідок того, що там створювалася для нього дуже несприятлива атмосфера. Але справа ця вимагає докладнішого насвітлення.

У березні 1888 року відбулися у Вінниці вибори до міської „думи", в яких Коцюбинського вибрано на „гласного" (радного). В 1889 році інший член думи — жид Рубінштейн — подав на розгляд „думи" заяву про дозвіл відкрити йому в Вінниці прилюдну бібліотеку з тим, що абоненти повинні були б платити по 40 копійок за кожну позичену книжку. Крім того „дума" мала б йому доплачувати з міської каси по 225 карбованців річно. Проти цього рішуче виступив Коцюбинський, вбачаючи в тому чистий „інтерес" Рубінштейна. Збоку Рубінштейна і його кліки на Коцюбинського посипалися доноси, для яких використано також і справу його приватного вчителювання, мовляв, „має шкідливий вплив на учнів".

У Лопатинцях пробув Коцюбинський прнад рік. Цей період багато дав йому матеріялу для літературної праці, якій з того часу починає він присвячуватися вже більш систематично. Хоч перші літературні спроби (які збереглися до наших часів) відносяться до 1884-87 роківв*, роком дебютування письменника треба вважати 1890-ий, бо тоді був надрукований у львівському дитячому журналі „Дзвінок" його вірш „Наша хатка".

Бажаючи скріпити свої зв'язки зі Львовом, Коцюбинський в тому ж 1890-му році, влітку, їде туди особисто. Під час двотижневого перебування у Львові Коцюбинський знайомиться з передовими людьми тодішнього галицько-українського літературно-видавничого і наукового світу: Володимиром Шухевичем, Василем Лукичем (псевдонім Володимира Левицького), Олександром Барвінським, Іваном Белеєм, Дем'яном Гладиловичем, Іваном Франком.

Вернувшись додому, Коцюбинський починає надсилати до редакцій „Дзвінка", „Зорі", „Правди" свої твори. Затіснений в 1890-му році зв'язок з Галичиною не послаблювався до кінця життя письменника.

* 1884 р. написав Коцюбинський оповідання „Андрій Соловійко, або вченіє світ, а невченіє тьма", але це оповідання було надруковане щойно 1924 року.

Матуральна Комісія Шкільної Ради УККА і 27 абсольвентів Вищого Курсу Школи Українознавства Т-ва „Українська Учительська Громада" в Шикаго.

КУЗНЯ УКРАЇНСЬКОГО ДУХА В ШИКАҐО

Найбільшою кузнею молодого, свідомого українського покоління у вільному світі являється Школа Українознавства в Шикаґо. Ця інституція існує від 1951 року. Нею опікується т-во „Учительська Громада" — голова п. Ю. Назаревич. Заходом цього товариства зорганізовано вже дві Педагогічні конференції для українських учителів Шикаґа. Під педагогічним оглядом школа підлягає Шкільній Раді УККА. Школу візитував два останні роки інспектор Шкільної Ради УККА, дир. І Білоус (Дітройт). Директором школи є невтомний громадський діяч проф. А. Антонович. Зі школою гармонійно співпрацює „Батьківський Комітет" (голова інж. В. Голод). Школа приміщується в щоденній школі парафії св. о. Миколая. Про розвиток школи говорить статистичний звіт: в шкільн. році 1963-64 вписалося 687, дійшло до кінця 622 учнів. Школа має 11 кляс, в тому числі 3 кляси Вищого Курсу. В минулому році створено 19 відділів. Учительський збір нараховував 23 кваліфіковані сили. З хроніки шкільн. року 1963-64 занотуємо такі події:

13 жовтня 1963 р. школа взяла участь в маніфестації з приводу голоду на Україні 1933 р.

25 січня 1964 р. відбувся перший, дуже успішний, виступ драматичного гуртка, що відіграв водевіль „Різдво на Україні 1775 р.", написаний проф. Ю. Сидоровичем.

Делеґація учнів Вищих Курсів взяла організовану участь 8 лютого ц. р. в конференції СУСТА, під кличем „Українська мова — Євшан-зілля українських студентів в Америці". У висліді наради вони постановили уживати українську мову в своїм середовищі.

9 лютого ц. р. — Традиційна костюмова забава дітей пройшла з великим успіхом (понад 500 дітей).

15 лютого ц. р. — Інформативна конференція для родичів з доповіддю адв. Ю. Куляса на тему „Злочинність молоді в Америці".

1 березня вийшло перше число шкільної газетки „Перша Спроба".

7 березня американський студент УН-ту Урбана, Рональд Едвардс, який вивчив українську мову, виступив з доповіддю для Вищих Курсів на тему: „Чи потрібно укр. студентам затримати українську мову?". Вечором того ж дня відбулася середньошкільна вечірка, з показом народних танків, у виконанні молодечих гуртків.

23 травня ц. р. — день найбільшого успіху нашої школи: шостого в історії школи і чисельно найбільшого кінцевого іспиту-матури (27 кандидатів). Матуральну Комісію Шкільної Ради очолював інспектор, дир. Іван Білоус. Відповідаючи на питання голови Комісії й викладачів, абітурієнти показали високий рівень знання. Вислід іспиту: з відзначенням здало іспит 6 кандидатів, з дуже доброю оцінкою 8, з доброю 11, з достатньою 2. З відзначенням здали: Р. Процик, Д. Лапичак, Т. Трусевич, А. Пйонтковська, О. Саєвич і М. Фаріон. Інші цьогорічні абсольвенти: Х. Бровар, А. Адамович, О. Коцко, М. Головата, В. Хрептовська, О. Білик, Т. Горалевський, О. Ривак, І. Баран, І. Лушпинський, Л. Стародуб, Н. Ковальська, З. Кецала, О. Нішко, М. Млак, М. Томчук, А. Бровар, Ю. Касараба, Л. Чучук, О. Габлей, Л. Стародуб. До успіху нашої школи треба зарахувати також і той факт, що інших 12 кандидатів склало іспит зрілости по „Однорічному Матуральному Курсі" т-ва „Рідна Школа", бо вони ввесь час були учнями нашої школи і в ній набули свої знання. Очевидно, що творення „Матурального Курсу" з учнів другої школи не впливає будуюче на виховання нашої молоді в пошані до свого рідного.

31 травня школа взяла участь у маніфестаційній зустрічі укр. молоді в поклоні Т. Шевченкові в 150-роковини народження Кобзаря України. Учні зібрали 178 дол. на пам'ятник Т. Шевченкові в Вашинґтоні. Зібрано 145 дол. на фонд „Діти дітям" і цю суму передано на літні табори укр. молоді в Европі.

13 червня. Кінець шкільного року. Після молебню в катедрі о. Миколая, відбувся річний концерт усіх кляс: гуртові й сольові деклямації, співи, вправи. Драматичний гурток школи поставив фрагмент з поеми Шевченка „Гайдамаки". Вдячна молодь вручила китицю рож директорові проф. А. Антоновичеві. Вечором того ж дня цьогорічні абсольвенти, їхні батьки, представники громадянства та шкільні власті зійшлися до шкільної авдиторії. Тут відбулася „остання лекція", з мистецькими виступами абсольвентів (фортеп'янові й скрипкові точки, деклямації). Після цього вони одержали дипльоми та фото спільного таблю. Делеґація з колишніх учнів склала своїй опікунці, проф. Е. Матловій, та іншим викладачам подарунки - вияв вдячности за їх труд. Від батьків подякував вихованкам їх дітей Т. Лапичак.

Як і в других укр. осередках, так і в Шикаґо, на адресу ідейного учительства падає часом несправедлива критика збоку одиниць, що не розуміють труднощів у вихованні нашої молоді, існуючих поза школою. Та наше учительство цим не зражується і рішене ще більше боротися за душу молодого покоління, розуміючи, що так будує фундаменти нашої майбутности. З новим шкільним роком Учительська Громада приступає до ведення Школи Українознавства при парафії св. Йосифа (парох о. Шарий) в західній частині Шикаґо. Це буде нова, повна 8-клясова школа, з двома додатковими англомовними клясами, в сітці Шкільної Ради УККА. Це — живий дар поневоленій Батьківщині в Ювілейному Році Шевченка.

На пізню осінь т-во „Учительська Громада" підготовляє широку конференцію укр. учительства Шикаґа та інших шкільних округ, в програму якої ввійдуть виховні проблеми нашої шкільної і позашкільної молоді та заходи для створення „Об'єднання Українських Педагогів Америки".

М. Г.

У 50-ЛІТТЯ ЛЕҐІОНУ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

Закінчення зі стор. 1-ої

нам раз-у-раз наш національний гимн.

За українськими Січовими Стрільцями прийшов вияв революційної організації українських військових частин за часів Української Центральної Ради, за ним корпус Січових Стрільців, Запорозький Корпус, Синьо - і Сірожупанники із колишніх полонених у німецьких і австрійських таборах, а далі нові українські формації, Армії Української Народної Республіки, Українська Галицька Армія. Всі вони мали на своїх прапорах гасла боротьби за самостійну Соборну Українську Державу, яку обороняли у важких боях проти переваги ворожих сил довгі роки аж до вичерпання всієї зброї і всіх фізичних сил, а відтак у підпільній боротьбі, яку продовжували і продовжують досьогодні — Українська Військова Організація, Організація Українських Націоналістів, Карпатська Січ, I-ша Українська Дивізія Української Національної Армії та Українська Повстанська Армія. Всі вони пішли в кривавий тан за волю України слідом за Українськими Січовими Стрільцями 1914 — 1918 рр., засвідчуючи, що Україна бореться і не складе зброї, поки не здобуде відновленої в 1917 - 1919 рр. своєї державної самостійности.

А хіба можна забути, що цю славетну боротьбу започаткував 50 років тому виступ Українських Січових Стрільців, які у світовому катаклізмі намагалися здійснити всеукраїнський національний ідеал?

Адже боролися вони не за Австрію, а за Соборну Україну. За неї складали вони свої молоді голови, за неї записали безсмертними подвигами свої імена на скрижалях нашої слави.

І коли закута в кайданах московського червоного наїзника Мати Україна неспроможна відсвяткувати так, як належиться, 50-річчя славного чину своїх синів, то ми, українці, що живемо за межами кривавої окупації, в умовах вільного світу, повинні і мусимо відзначити в імені нашої уярмленої Батьківщини цей славний ювілей наших героїв — її синів.

В почутті цього національного обов'язку зорганізовано в ЗДА Крайовий Ювілейний Комітет для урочистого відсвяткування 50-річчя виступу Українських Січових Стрільців.

Виконуючи свою повинність, ми, члени Крайового Ювілейного Комітету, закликаємо все українське громадянство в ЗДА і в цілому світі одностайно й односердно взятися за відзначення великого чину Славних Лицарів Українських Січових Стрільців. У ЗДА відзначення 50-річчя відбуватиметься під патронатом Українського Конгресового Комітету, в Канаді під патронатом Комітету Українців Канади, в інших країнах — під патронатом їх Центральних Оргнізацій.

Для переведення цих святкувань просимо в усіх осередках нашого поселення творити місцеві Ювілейні Комітети.

Даймо вияв нашої пошани до першої збройної формації Українських Січових Стрільців, що вкрили безсмертною славою нашу новітню історію.

На їхніх чинах виросли цілі покоління. Допоможімо зберегти велику святість — архів Українських Січових Стрільців з безліччю не бачених ще знимок, що, чудом врятовані, знаходяться в посіданні Братства УСС-ів і що повинні бути видані й доступні нашій громаді, особливо молоді. Це буде справді гідний дар у 50-річчя Українських Січових Стрільців від українців у вільному світі, що їм Боже провидіння веліло стрічати цю велику подію далеко від місць, зрошених кров'ю стільців наших, від їхніх стрілецьких могил, над якими ще й досі стоїть похилена Червона Калина.

КРАЙОВИЙ ЮВІЛЕЙНИЙ КОМІТЕТ 50-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ:

Головна Управа:

Володимир Галан (ОбВУА) — голова, Іван Скіра (І. УД УНА) - заст. голови, Олена Лотоцька (СУА) - заст. голови, Микола Грицков'ян (УПА) - заст. голови, Богдан Футей (СУСТА) - заст. голови, Юрій Лопатинський (УПА) - скарбник, Василь Заброцький (І. УД УНА) - секр., Євген Гановський (СУМА) - секретар, Петро Содоль-Зілинський (Т-во Запорожців ім. полк. П. Болбочана), Юр. Тамарський, Володимир Шостак (Вільне Козацтво), Микола Вайда, Петро Стерчо (Карпатська Січ); Юрій Ференцевич, Остап Савчинський (Пласт); Ігор Прийма, Ігор Різник (МУН); Євген Кольман, Семен Лободенко (ОДУМ); Юрій Поритко, Роман Швед (СУСТА) - члени Управи.

Головна Контрольна Комісія:

Іван Козак (ОбВУА) - голова; Михайло Фурда (СУМА), Осипа Грабовенська (СУА), Микола Сидор, Михайло Озимко (УПА) - члени.

У всіх справах, пов'язаних з відзначенням 50-річчя УСС-ів, просимо звертатися до Крайового Ювілейного Комітету 50-річчя Українських Січових Стрільців на таку адресу:

U.S.S. 50th Anniversary Committee
5020 Old York Road
Philadelphia, Pa. 19141.

Попис Музичної Школи

В неділю 21-го червня відбувся попис учнів музичної школи проф. д-ра Миколи Полевського та проф. Людмили Тимошенко - Полевської. Попис, який мав відбутися в будинку Українського Інституту в Америці, був перенесений до приміщення Культурно-Освітнього Центру при Медисон Авеню та 78-мій вул., з огляду на несподівану смерть Фундатора Інституту, В. Джуса.

Попис почався виступом п'ятилітнього Юрка Куха, який сміло і дуже певно, як на шість місяців навчання, відіграв „Тиху Ніч" Грубера, Менует Баха, і „Дублін Тавн" Томпсона. Мало що старша Зірка Галібей вправно заграла дві п'єси Томпсона та „Українську Пісню" Берковича. Дев'ятилітній Данило Дорожинський заграв дві мініятюри Барвінського, „Романцу Г дур" Бетговена, та Мазурку Томпсона, з хистом та певністю, які не вказували на лишень десять місяців навчання. Богдан Галібей відіграв поправно „Зайчика" Леонтовича, „Марш" Берковича, та „Балляду" Бурґмюллера. Їхні ровесниці Христина Баранська та Ірена Зеленська дуже гарно відіграли „Рондо" Бетговена, „Баркаролю" Офенбаха, „Український Танок" Барвінського (І. Зеленська), „Менует" Баха та „Вальс" і „Мазурку" Чайковського (Х.Баранська). Відтак Христина та Орест Баранський, в добре зіграному дуеті, виконали Фуґу на Український Мотив Аренського. Після короткої перерви виступив Осипко Лупань з „Варіяціями" та Німецькими Танцями Бетговена, „Вальсом" Шопена та „Українською Піснею" А. Рудницького. Талановитий одинадцятирічний виконавець був рясно нагороджений оплесками, на „біс" заграв „Інтермеццо" Кабалевського. Орест Баранський показав добру техніку і відчуття у бравурному Полонезі оп. 40 ч. 1 та настроєвому Вальсі оп. 64 ч. 3 Шопена. Марія Геча поправно заграла дві трудні п'єси: Прелюд Рахманінова та Еспанський Танок Ґранадоса. Слід відмітити, що Марія Геча і Орест Баранський взяли участь кілька тижнів тому у пописі визначних учнів УМІ в Карнеґі Голл. Ірена Демчишин стилево відіграла Рондо ф. Е. Баха, а також виконала „Грудень" оп. 37 ч. 12 Чайковського та Етюд оп. 25 ч. 9 Шопена. При кінці програми виступили Галина Сарач, челістка, учениця проф. Л. Тимошенко - Полевської та Ірина Насадюк, п'яністка, учениця д-ра Полевського (обидві вони виступали недавно в концерті визначних учнів в Карнеґі Голл). Галина Сарач виконала „Сарабанду" і „Жіґ" для віоленчел без супроводу „Баха, „Адажіо" Ромберґа, „Елеґію" форе, та „Ляґо" і „Аллеґро" із сонати Еклес-а. Не зважаючи на винятково гарячу та воґку погоду, яка дуже погано впливає на струнні інструменти, молода челістка дуже гарно виконала згадані твори. Найкраще було її виконання „Елеґії" Форе, спеціяльно ліричні моменти в згаданому творі, де можна було оцінити її співучий тон, загальне володіння інструментом, особливу музикальність та першорядний вишкіл, який Галина Сарач одержала від проф. Тимошенко - Полевської. Галині Сарач супроводила на фортіпіяні п. А. Сарач-Буніна.

Ірина Насадюк виконала „Місячне Сяйво" Дебюссі, поетично підкреслюючи його інтимність. Три Мазурки Шопена були виконані нею легко і з ґрацією, без познаки їхньої трудности, в тому ж інтимному характері, що Дебюссі. Крім трьох „Мазурок" Шопена Ірина Насадюк виконала ще част. перша, Етюд, оп. ч. 25, Шопена.

Жаль, що Скерцо Шопена відпало з програми з огляду на стан Фортепіяну, якого механізм далеко не відповідав вмілостям Ірини Насадюк.

Слід погратулювати професорам Людмилі Тимошенко та Миколі Полевським за талановитих учнів, а учням бути вдячними за нагоду вчитися у педагогів такої високої кляси і досвіду.

Ярополк Ласовський

Ярослав Клунь — хореографом масового виступу танцюристів під час 30-річчя МУНО

Торонто. — В рамках святкувань 30-ліття МУНО Канади, відбудеться в неділю 11 жовтня 1964 р. в залі О'Кіф Центру в Торонті Великий концерт. Хореографію до масового виступу танцюристів з Судбур, Віндсору, Гамільтону, Ошави, Ст. Кетренс і Торонта підготовляє відомий талановитий керівник ансамблю „Чайка" з Гамілтону — Ярослав Клунь.

Ярослав Клунь

Я. Клунь почав займатися хореографією українських народних танків ще в Англії 1947 р., а в Канаді добився великих успіхів зі своїм ансамблем на різних українських і канадських імпрезах. Востаннє він навчав українського танку на Літніх освітніх курсах українознавства у Вінніпеґу. При компонуванні він не наслідує докладно народних танців, але на їх основі виводить і творить нові.

У зв'язку з підготовою до Концерту, Я. Клунь відбуде поїздки до наступних місцевостей: 22 і 23 серпня — Віндсор і Дітройт, 24 серпня — Торонто, 26 серпня — Ошава, 28 серпня — Ст. Кетренс і Гамілтон, 12 і 13 вересня — Судбури. Всіх зацікавлених в українських народних танцях просимо голоситися до домівок УНО у визначених днях.

Н. К.

Появилося нове число „Українського Історика"

Вже вийшло з друку нове, подвійне число „Українського Історика", одинокого українського, історичного журналу у вільному світі.

Журнал появляється завдяки співпраці українських визначних істориків і за головною редакцією Д-ра Любомира Винара, асистента - професора Колорадського Університету.

Зміст журналу виповнюють наступні праці: проф. д-р О. Оглоблин: Михайло Грушевський і українське національне відродження, д-р М. Антонович: Історичні концепції А. Свидницького, д-р Л. Винар: Початки українського реєстрового козацтва, д-р Ф. Корчмарик: Теорія Москви, як III. Риму та утворення Московського Патріярхату, проф. В. Дубровський: Спогад про Державний секретар Дін Раск переслав комісії окремого липроф. д-ра М. Н. Петровського. Історик: Сучасний Азербайджан з совєтського погляду, д-р О. Домбровський: З перспективи 25-ліття, інж. Д. Биковський: Юрій Іванович Липа, д-р Р. О. Климкевич: Герби і печаті міст Підляшшя, Недрукований лест д-ра С. Барана про президента Петрушевича.

Журнал має багатий відділ критичних оглядів, бібліографічні нотатки і цікаву хроніку українського наукового життя на Україні і у вільному світі. Ціна цього числа $1.00, річна передплата виносить $4.00.

Передплату проситься надсилати на адресу:

„Український Історик"
634 Highland Ave.
Boulder, Colo.

Спростування

У „Свободі" з 29-го липня 1964 р. п-на Марта Савчак в дописі п. з. „Оганізаційна конференція СУСТА на Союзівці" між іншим пише: „Після двох доповідей розвинулася надзвичайно цікава дискусія... В дискусії брали участь: Т. Тарнавський (Боффало), А. Шуль, Н. Хитра (Ратґерс) і т. д.

Спростовую: Український Студентський Клюб при Ратґерс Університеті в Нюарку не висилав своїх делегатів на згадану конференцію СУСТА, яка відбулася 5-6 червня ц. р. на Союзівці, тому, що згаданий Клюб виступив зі системи СУСТА дня 14 квітня ц. р. Я, Наталія Хитра, не репрезентувала Укр. Студ. Клюбу при Ратґерс, а зареєструвалася як Н. Хитра, Нюарк, бо я є теж членом української студентської Громади в Нюарку та виконую обов'язки скарбника. Тому мене цікавила тематика згаданої конференції.

Наталія А. Хитра
Елізабет, Н. Дж.

КНИЖКИ

Хто автор поезії „Шевченко у Вашінґтоні"?

У часописі „Свобода" (ч. 149, 12-го серпня 1964) надруковано поезію „Шевченко у Вашінґтоні" без підпису автора.

Повідомляємо, що автором згаданої поезії є поет-сатирик Іван МАНИЛО.

ВИСИЛАЄМО БЕЗПЛАТНО КНИЖКИ українських письменників. На поштові та інші видатки просимо додати невелику суму грошей (можна готівкою в конверті). — Адреса:

I. MANYLO — P. O. Box 472
Vineland, N.J., U.S.A.

Замість квітів на свіжу могилу
св. п. ІРИНИ ДОМБЧЕВСЬКОЇ
складаємо на Дар Українському Воєнному Інвалідові
по 10 долярів, тобто разом 30 долярів.
Інж. Василь і Дарія ПЕРЕҐІВСЬКІ
Інж. Іван й Ірина МОКРІВСЬКІ
Інж. Мирослав і Надя ТРОЯНИ

Замість квітів на могилу
Дорогого Приятеля
бл. п. Д-ра БОГДАНА НЕДІЛЬСЬКОГО
10.00 долярів
на Українських Інвалідів
пересилають
Д-р Іван і Марія КУТИНСЬКІ — Шикаго

З'їзд односельчан села Ніще, пов. Зборів, у Акрон, Огайо

Повітове місто Зборів, над горішньою Стрипою, є відоме з перемоги Богдана Хмельницького над поляками в 1649 р., де підписано т. зв. „Зборівську умову".

Одним з найсвідоміших сіл Зборівщини було село Ніще. У частині села, зв. „Напоташве", з жерела „Безодня" випливала ріка Серет, на „Відноз" — ріка Стрипа, а у Верхобужі — ріка Буг. Село оточене гайовим лісом, смеречиною, Терен горбкуватий. У сторону Тернополя лежить велика безлісна рівнина. На горі Хомець був колись манастир, зруйнований турками і татарами. З тієї гори в погідний день видко відпустове місце в селі Підкаміння і верхи Почаївського манастиря. На фундаментах кол. Ніщанського манастиря в 1941 р. висипано високу могилу-курган, в пам'ять героїв України. Через село вела бита дорога на Івачів, Підлипці, Плугів, де вже був т. зв. „цісарський шлях" Львів-Тернопіль. Село в 1939 р. мало до 260 хат, приблизно 1.300 мешканців, в тому числі 10 родин мішаних, українсько-польських, які свята відзначали подвійно, наші й латинські, тільки одна родина польська і 3 жидівські.

Уродженці села Ніще, пов. Зборів, під час з'їзду односельчан в Акрон, Огайо, 10-го травня 1964.

9 травня 1944 р. окупант змусив чималу кількість ніщан залишити рідне село, і вони опинились на чужині, тепер переважно в ЗДА й Канаді. Ніщани в Акрон, Огайо, як Ініціятивний Комітет, підготували програму з'їзду односельчан в Акроні, на 9 і 10 травня 1964 р., присвячену 20-тиліттю виїзду з рідних сторін. Багато праці в підготуванні імпрези вклала Марія Чиж. 9-го травня в Службі Божій, в укр. кат. церкві св. Духа, взяло участь 50 односельчан, які приїхали з різних стейтів ЗДА і Канади. Радісне прийняття односельчан відбулося в хаті Володимира Галамая, а увечорі в Чижів. У неділю 10 травня в парохіяльній залі, у присутності 320 односельчан і запрошених гостей, місцевий громадський діяч Володимир Галамай вступним словом започаткував програму з'їзду і її вів. По молитві й обіді запросив до слова місц. пароха, о. Т. Дурбака. Він підкреслив шляхетні характери односельчан: на чужині продовжують рідні традиції, є активними членами своєї церкви і народу. В. Лесняк зробив доповідь про село Ніще, пригадавши трагедію нашого народу і причини, чому ми і наші попередники опинились на еміграції. Історія с. Ніще подібна до інших галицьких сіл. Перед 1-ою світовою війною збудовано в селі велику церков св. І. Хрестителя. Під час австрійсько-російської війни на Синій Горі, коло Ярославич, почались перші бої. На церкві розбито баню, знищено плебанію, декілька хат і домівку Качковського над „Середньою Криницею". Залишаючи в 1914 р. Ніще, забрали москалі іконостас. Довголітнім парохом був декан, канонік о. Іван Пелехатий, ревний священик і добрий господар, якого вивезли мадяри в Талєргоф. Повернувшись із Талєргофу до парохії, замешкав в купленому фільварку, в сусіднім селі Кругові, де була старенька, дерев'яна церковця. З часом у душі о. пароха настала переміна, і в новому національному напрямі не робив перепон, а навпаки — на більші празникові свята висилав найкращого бесідника о. духовного з сусідньої парохії Беремивці, який за свої патріотичні промови з проповідальниці постійно платив грошеві кари. Парох о. Пелехатий помер в 1935 р. і похований в родиннім гробівці на цвинтарі в Ніщу. По його смерті на парохії був 2-3 тижні адміністратор, а відтак із Закоморова, пов. Золочів, прийшов надзвичайно працьовитий на релігійній і народній ниві, ідейний священик, о. Петро Свистун, який очолював Т-во „Просвіта" і під окупантами ділив долю і недолю разом з народом, до своєї смерти. Народ держиться своєї церкви. В 1950-52 рр. справлено в церкві іконостас. Внуки бл.п. о. Пелехатого - Сохоцькі виховані при дідові, були щирими патріотами. Школа і пошта, засновані давно, ще за австрійської окупації. По першій світовій війні управителем школи була шляхетного характеру Кароліна Голінач, з польського роду. Польська влада не дала її мужеві Мечиславові вчити в школі Ніще, бо відмовив перехід на латинський обряд. До 1932-33 вчителював у селі Вовчківці, куди доходив пішки 7 км. Врешті одержав дозвіл учителювати з дружиною в чотироклясовій школі в Ніщу. Забороняла влада; але він учив дітей українознавства, приготовляв дітей і старшу молодь до сценічних вистав, на академії і т. п. Дружина вчила в школі дівчат і хлопців вишивати. Одиноку доньку Віру охрестили в церкві і виховували в українському національному дусі. Цей укр. патріот-діяч помер від серцевої недуги в 1944 р.

Фільварок у Ніщу мав до 1.600 га, 800 га лісу. Його власником був дідич Станислав Завадовський, прихильно наставлений до обслуги двору і селян. Його дідо, жид Вайсман, перейшов на латинський обряд, до свого прізвища додав „Завадовський" — від назви села, в якім мешкав і мав 2-ий фільварок. Внук Станислав залишив прадідівське прізвище Вайсман. Перед владою обороняв українців, яких без причини переслідували поляки, а в найжахливіший час пацифікації захоронив ніщан від варварських вчинків уніформованих поліцаїв.

За Австрії стан. поліції була в Плугові, від 1918 р. в Ніщу. Поліційні польські службовці були по-різному наставлені до культ.-освітньої громадської праці українського активу. При реорганізації громад на волості війтом в осідку „ґміни" в Гукалівцях став дідич Завадовський Станислав, заст. Олійни Осип. Дідич через рік передав війтівство заст. Олійникові; заступником став Кслярський, який перебрав війтівство і був ним до приходу совєтів. За почином Дмитра Мізюка, Юлька Стахова, Теофіля Галамая, Нестора Литвина — засновано кооперативу „Нове Життя", до якої масово вписувались ніщане, вплачуючи 5 зл. вписового. Кооператива гарно розвивалась, закуплено с-г реманент для вжитку своїх членів. В заснованій молочарні влаштувано все потрібне, але польська влада не дала дозволу кооперативі відкрити молочарню. Дозвіл одержав противник кооперативи власник приватного склепу. Присілок Корчунок мав свою власну кооперативу. З часом приватні крамниці, в тому числі й жидівські, занепали, бо селяни підтримували рідну кооперацію.

У визвольних наших змаганнях уродженці Ніща боролись зі зброєю в руках за краще свого народу. В УГА були у фронтових частинах в с. Шкварів біля Львова, де потрапили до польського полону, однак всі щасливо з війни вернулись. На з'їзд саме приїхав кол. старшина УГА і громадський діяч, Іван Богач, якого оваційн опривітали. Національне відродження започаткували молоді ідеалісти, які з часом змінили свою ідеологію і служили окупантові. З заснуванням „Просвіти" в просвітянськім русі скоро знайшлася вся молодь. У 1933 році зорганізовано „Кружок Рідної Школи". Великою бібліотекою користувалось багато читачів. Диригент хору Дмитро Крохта провадив при читальні гарний хор, часто відбувались відчити, реферати, сценічні вистави. В серпні 1939 р. поліція заарештувала 8 найдейніших хлопців і 4 дівчат, вивезли до Берези Картузької, совєти також переводили арешти і вивози на далекий схід.

Денаціоналізаційна ворожа акція не мала успіху. В 1931 р. латинський парох із Сасова старався заманювати дітей до латинства, вишукуючи в родоводах батьків „шляхетського" роду. По упадку Польщі маса поляків втікала через маса поляків втікала через Ніще на схід, а перед совєтами — на захід. Перший раз совєти прийшли в Ніще 9 жовтня 1939 р., вдруге у березні 1944. Реґулярні частини УПА перебували в околиці в 1943-44. Совєти 19 лютого 1944 р. були на постою в Ніщу. Вийшли з чорного лісу, частина відійшла на Золочів. Стояли 3 тижні, розгорнули бойову лінію з Ніща на південь у напрямі зал. шляху Львів — Тернопіль, сподіючись німецького наступу. Німці, підкріплені дивіз. з Франції, відсунули їх на схід. Ніще було поза фронтом 25 км. до 22 липня 1944 року. Совєти забрали увесь актив. Перший вивіз відбувся в жовтні 1939 року, на Св. Анни вивезено „шляхту" і кольоністів.

Загально ніщани у важкій окупаційній дійсності все таки в національному й економічному відродженні мали значні успіхи.

У дальшому доповідач, на основі зібраних даних, розповів про чудові народні й релігійні звичаї в с. Ніще. Побажаннями найкращих успіхів в особистому і народному житті ніщан він закінчив свою доповідь.

Потім від місц. Відділу ч. 295 УНС і Відділу УККА щирими словами привітав ніщан Теодор Кость, від осередку СУМА ім. Короля Данила Микола Іваницук, від Відділу ч. 180 УНС — ґенерації, тут народженої — Євгенія Жеребняк, по-англійськи. Прочитано також сердечний привіт від односельчанина Михайла Береґулі з Англії. Зворушливий спогад про рідне село виголосив Онуфрій Мизюк, а Володимир Галамай на закінчення програми, щиро подякував односельчанам і гостям за участь у з'їзді і побажав веселої забави з танцями до пізньої ночі. В. Л.

Відриття таблиці Шевченківського парку в Пасейку

В неділю 7-го червня в пообідніх годинах проходив містом Пасейк величавий похід української громади на свято відкриття Таблиці Шевченківського Парку в Пасейку.

Це був чудовий показ гри кольорів національних одягів дітвори „Рідної Школи", хору „Боян", уніформованих рядів — молоді СУМА і Пласту, що йшов продовжуваний сотнями старшого громадянства під ритм звуків оркестри церкви св. Юра на площу парку Т. Шевченка.

Майоріли в сонці синьожовті прапори понад колонами маршуючих, сяяли усміхом їх обличчя і зростала та кріпилась віра у майбутні лопотіння таких же самих прапорів над вільною українською землею.

Під постійні оплески зустрічної публіки похід увійшов о год. 3-тій по полудні на паркову площу. Тут, за виготовленим заздалегідь пляном, розставлено учасників маніфестації біля трибуни, а кого біля ще закритої таблиці. Увесь парк заповнився святковою громадою.

Програма почалась відспіванням (співали злучені хори тутешньої української православної церкви і хору „Боян") національних гимнів, американського і українського та молитвами священиків українських церков Пасейку. За цим слідувало офіціяльне відкриття таблиці. Його довершила п-ні Марія Стефанів, голова місцевого УККА в товаристві посадника і комішенерів міста Пасейку, конґресмена Чарльза Джолсона з Патерсону, парохів українських церков та голів місцевих українських організацій.

Відкриття таблиці відбулося під звуки: „Як умру, то поховайте.", що його проспівав хор „Боян".

Після відкриття таблиці почались промови і привіти. Першим говорив посадник міста, П. Де Мюро, який висловив свою велику радість, що міг допомогти українській громаді здійснити її задушевне бажання — Парк імени Т. Шевченка в Пассейку. Подібні думки висловили і комішенери та конгресмен Чарльз Джолсон. Від білорусів промовляв б. прем'єр Білоруської Народньої Республіки інж. Ясюк, який, між іншим, склав 50 дол. на Шевченківський Фонд.

Від української громади говорили п-ні Марія Стефанів, п. Володимир Галачій і сумівка Марія Хомко (від молоді).

Марія Стефанів заявила в імені української громади, що українці Пасейку горді з того, що можуть жити у цьому місті, яке виявляє стільки зрозуміння для наших змагань за волю України. Доказом цього — це міський парк Т. Шевченка. Це шляхетне ставлення управи міста Пасейку до української громади цементує українців цього міста, як рівних з рівними в одну вільну нерозривну спільноту для розбудови Пасейку, а там і Америки — чемпіона за волю і щастя поневолених народів.

Програму свята закінчено дефілядою молоді СУМА і Пласту перед головою місцевого УККА і парохами укр. пасейських церков на тлі таблиці Шевченківського Парку.

Тисячні маси учасників свята розходились домів сповнені радости з вдатного свята. Ще ніколи в Пасейку й окрузі не було такої репрезентативної української імпрези, як ця, але вона не прийшла без труду. Найбільше напрацювались для її успіху п. Василь Марущак, організаційний референт УККА, п. Ярослав Петрик, головний впорядник походу, п-ні Марія Стефанів, п. Володимир Галагін та представники всіх місцевих організацій і установ як: СУМА, Пласт, ООЧСУ, СУА, ОДВУ, О.О. Лемківщини, Самопоміч, Українські Американські Ветерани, УНСоюз — 43 відділ, УРСоюз — 100 Відділ, Українська Нар. Поміч, Провидіння - 58 Відділ, Хор „Боян", Українська Централя, Український Народий Дім, та інші подбали про якнайбільшу кількість свого членства для імпозантного походу української громади Пасейку дня 7-го червня 1964 року.

М. Стефанів

Пам'яті Григорія Масника

У Шикаґо помер при кінці червня ц. р. видатний український спортовий діяч і кооператор — Григорій Масник.

Покійний почав свою спортову кар'єру в Самборі, де був одним із основників футбольного Клюбу „Дністер". Потім він перенісся до Мостиськ (біля Перемишля), щоб провадити тамошню „Скалу".

Найбільше Його досягнення на рідних землях в'яжеться одначе з Його перебуванням на Лемківщині. Будучи директором Народної Торгівлі в Сяноці — він зорганізував Українське Спортове Т-во „Лемко", яке здобуло собі багато слави та симпатії серед галицьких спортових кругів.

Після переїзду до Німеччини дир. Масник очолював Спортове Т-во „Січ" — Реґенсбурґ, а потім, переїхавши до ЗДА, у Шикаґо став одним із меценатів та основоположників Спортового Т-ва „Леви".

В особі дир. Масника Український Спорт втратив великого ентузіяста та відданого працівника.

Нехай ця коротка згадка — буде скромною китицею квітів на Його ще свіжу могилу.

Р. Д.

Джіма Гоффу засудили на 5 років в'язниці і на $10 000 грошової кари

Шикаґо. — Джіма Гоффу, президента Міжнародної Робітничої Спілки вантажних шоферів, засудили на 5 років в'язниці та $10 000 грошової кари за зловживання пенсійним фондом тієї Спілки. Його шістьох співробітників засуджено на різний час — від 5 років в'язниці до однієї години для допиту. Всі підсудні мають платити кару грішми.

Федеральний дистриктовий суддя Ричард Остин відкинув вимоги оборони відкласти присуд і перенести справу на нову сесію суду. „Цей суд, — сказав суддя, — належить до тих, які вірять, що брязкіт тюремних дверей має добрий лікувальний вплив на підсудного і на суспільство". Разом Гоффа має „на своєму рахунку" 13 років в'язниці: 8 років присудили йому в Чатануґа, Тенн., а тепер додали ще 5 років. Перед прочитанням вироку суддя запитав Гоффу, чи він бажає ще щось сказати. „Нічого, — відповів підсудний. — Справа говорить сама за себе".

На нашій, не своїй землі

Ще про „автостоп"

У газеті „Молодь України" з 11-го серпня ленінградець Л. Тімофєєв скаржиться, що „українські водії відмовлялися нас брати, віддаючи перевагу тіткам з кошиками, що поспішають на ринок. Ще гірше було з власниками особистих автомашин. На них абсолютно не діє магічний знак книжки „Стоп". Дописувач прохає організувати і в Україні так зв. „автостоп": турист купує книжечку „автостопу", і мандрує з нею, підсідаючи на зустрічне авто. На Україні людям не до туризму, і тому шофери волють підвозити жінок з кошиками, щоб щось одержати „з базарного".

Вік України

Совєтські літературо — й культурознавці починають вік України - українського народу від 15, навіть 16 ст., а все, що було перед тим, приписують Росії. Нарешті в „Літературній Україні" з 11-го серпня читаємо: „Культурні та економічні зв'язки між Вірменією й Україною виникли не менше як тисячу років тому. В багатьох наших містах протягом століть існували вірменські колонії, що відіграли значну ролю в економічному та культурному житті нашого краю".

Заробітки на чужій славі

До редакції україномовних газет в УССР часто приходять люди, які твердять, що вони - друзі відомих людей, або очевидці великих подій. Все це для того, щоб написати спогади, а перш за все — одержати авансом добрий гонорар. Це - звичайні шарлатани. Між ними, як пише „Літ. Україна" з 11-го серпня, один запевняв, що він надхнув В. Маяковського написати вірша „Як плюються у Вінниці", бо то він саме плюнув, коли рос. поет ішов вокзалом; інший запевняє, що він матрос із крейсера „Варяг", ще інший — що він суфлер з театру Карпенка-Карого. Але після уважної розмови виявляється, що „очевидці", здебільшого пенсіонери, хочуть просто „підробити".

„Вітчизняна техніка"

„Під хмарами пішки не підеш", — стверджує українська приказка велику правду. Вона стосується і будівельників коксових батерій в Авдіївському степу під Донецьком. „Щоб Авдіївському заводу стати найпотужнішим в Европі, потрібно будувати й будувати нові батерії, комплекси хемічних виробництв", — каже „Молодь України" з 14 серпня. Та як будувати, коли 40-кілометрову траншею прориває старий екскаватор „Беларусь", а іншого на будові й немає. „Нічим споруджувати важкі залізобетонні опори та платформи... Підіймальні механізми — це могутня зброя. А саме її будівельникам великої хемії не вистачає".

● Совєтський Союз вислав в минулу п'ятницю 14 серпня в міжплянетарні простори свого 37-го з черги безособового штучного сателіта. Водночас совєтські газети натякнули, що найближчий совєтський штучний сателіт матиме тричленну залогу, в тому числі одну космонавтку.

● В селі Кеджалі в Болгарії туркеня Мем'юкові повила 4 роки тому четверната, одного хлопця і три дівчини, які разом важили 11 фунтів. Всім грозила неминуча смерть, від якої врятувало їх негайне перевезення літаком до Софії, до шпиталю, який дістав був від Дитячого Фонду Об'єднаних Націй (ЮНІЦЕФ) інкубатори. В минулому тижні та аґенція Об'єднаних Націй влаштувала урочисте прийняття для тих четвернят з нагоди їх чотириріччя, — всі вони живі і здорові.

ТАРЗАН, ч. 5291. Шукають способу...

— Ми програли, — з жалем сказав президент, коли нам не вдасться купити у Вотерса його терени...

— Або принаймні довести до того, щоб винаймив право на копальні, — додав Том Раси.

— Очевидно! — сказав Дорсетт. — Я визначу відповідну суму, щоб ви торгувались з ним... Вотерс не сміє відмовити!